

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בלק

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בלק

- א ..... הזן את העולם - הכל מוכן לאדם מבלי ענין להשתדלותו.
- ב ..... זגלוי עיניים - המשביל יראה מיד בעת המוכה שהבורא מנהיג הכל.
- ג ..... ה' אלוקיו עמו - ע"י האמונה מגרש מעליו כל רע.
- ד ..... חטאתי כי לא ידעתי - מדוע לא עמד להתבונן מי עושה כל אלה ועל מה.
- ה ..... אשר עשה ישראל לאמורי - בוחם במאמר פיהם זו התפילה.
- ו ..... תלמודיו של אברהם אבינו - עין טובה ואהבת ישראל.
- ז ..... גדרים - ענין עשיית גדרים וסייגים.
- ח ..... לא הביט און - קדושת בני ישראל בשמירת עיניים.
- ט ..... כיסה את עין הארץ - קדושתן של ישראל.
- י ..... אל תקרי מורשה - כל עליותיו תלויות ביגיעתו ועבודת עצמו.
- יא ..... כי קדוש אני - יחשיב עצמו זאת עבודתו.
- יב ..... מה טובו אהליך - עסק התורה באהלי תורה.

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

באר הפרשה - פרשת בלק

מימיו' (כ ה), על פי מה שפירש הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע מה דאיתא במדרש (בר"ר נג יד) 'אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם מן הכא (בראשית כא יט) ויפקח אלוקים את עיניה' וז"ל, 'בי לעולם כל הנצרך לכל בריה מוכן בכל מקום ובכל עת רק שמוסתר מעין הגשמי, וכשהקב"ה מאיר עיניו רואה שהכל לפניו'. וזה היה רצונו ית' באומרו 'ודברתם אל הסלע', שיפקחו עיני בני ישראל ויראו כי המים מוכנים להם מכבר בסלע".

הזן את העולם - הכל מוכן לאדם מבלי ענין להשתדלותו בפרשתן (כב לא), 'ויגל ה' את עיני'... הנה רבות מצינו בדברי חז"ל ובקורות הימים ענין זה של 'ויגל ה' - כי אדם המהלך בזה העולם אינו רואה את הנעשה לפניו, אף דברים ההווים במציאות, עד שהקב"ה 'פוקח עיוורים' - פותח עיניו והכל נגלה לפניו, כיו"ב מצינו גבי פרנסתו של אדם וכביאורו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בפרשת חוקת (תרנ"ט ד"ה בפסוק) במה שציווה הקב"ה את משה 'ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן

א. סיפר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, כי פעם דרש ה'אור החיים' הק' לפני אנשי קהילתו, ובדבריו הציע להם להיות מתלמידי רבי מאיר האומר (אבות ד יב) 'הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה', ומעתה יעסקו בעסקיהם ובמסחרם רק בשלושת ימים הראשונים שבשבוע, ובשאר הימים יעסקו רק בתורה, והוסיף להבטיחם כי הוא ערב בדבר שפרנסתם שהורגלו בה לא תתמעט ולא יחושו כל מחסור.

ואכן, כל בני העיר יחדיו שמעו בקולו ועשו כדבריו, וממילא נשתנו למעליותא כל אורח חייהם. בתוך שבועות אחדים הורגלו גם אלו שעמדו עמם בקשרי מסחר ומלאכה, שאין להם עסק ודיבור עמם מליל רביעי בשבת ועד ראשון בשבת, ומאז שרתה הברכה במעשיהם ולא חסרו מאומה מקצבת פרנסתם, אף שקיצרו הרבה בזמני עסקיהם. כך נמשך הדבר כמה שנים, עד שיצא ה'אור החיים' הק' ממקומו ללכת לארץ ישראל, ופנה זיווה של מרוקו. מאז גבר יצרם אט אט, והחל מטיל ספקות באמונתם התמה שמיעוט עסק אינו מפחית מרווחיו, עד שנשתכחה מהם ה'קבלה טובה' שקיבלו על עצמם בעוד רבם בעירם, ושוב לנהל עסקיהם בכל ימי המעשה. אפס, הם סברו שבכך יכפילו את הכנסתם, אך למעשה גילו שאדרבה, לא נוספה פרוטה אחת לכיסם, ועם כל עמלם הגדול לא השיגו דבר. וראו עין בעין שצדקו דברי רבם ופרנסה הקצובה לאדם מן השמים אינה תלויה במשך עמלו (מסוד שיח חסידים).

כתב הרד"ק על הפסוק (תהילים קמה יז) 'צדיק ה' בכל דרכיו', שענינו הרואות שבעלי חיים טורפים זה את זה וכגון חתול טורף את העכבר ואוכלו, ולכאורה צ"ב, וכי איזה צדק יש בדבר, אלא שהקב"ה יודע כי הגיע זמנו של העכבר למות - מסבב ומזמינו אל החתול שיטרפנו ובכך תשבע נפשו. ונמצא שלא 'החתול' הרג את העכבר, אלא הוא מת כי תמו קיצבת שנות חייו, אלא הקב"ה שמנהיג עולמו מביאו אל החתול שמאחר שכבר ממילא נגזר על העכבר למות מוטב שיהא זה על ידי חתול לפרנסתו ולמאכלו.

וז"ל הרד"ק, כי בצדק וביושר נותן לכל אחד אוכל, ואע"פ שהחי טורף את החי ואוכל, כמו החתול לעכבר והאריה והדוב והנמר ושאר החיות האוכלות חיות אחרות וכן העופות הדורסים לעופות אחרים, הכל צדק מאתו, כי גם לחיות ולעופות הנטרפים נתן להם גם כן מאכלם בחייהם אלא שבהגיע קיצם למות גזר מקודם שתהיה מיתתם פעמים בהנאות בעלי חיים אחרים וכו'.

כיו"ב איתא מפורש ב'רבינו בחיי', על הפסוק (דברים כב ח) 'ועשית מעקה לגגך', וז"ל, 'וע"ד המדרש (שבת לב.) ועשית מעקה לגגך, כי יפול הנופל ממנו - ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, אבל אתה לא תגרום שתהא מיתתו על ירך. וענין המדרש הזה כי כל הנבראים כולן נבראו בחפצם ורצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל ענייניהם כולם וכל המקרים העתידיים לבוא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער אם ע"י עצמם אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל (חולין ס.) כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר (בראשית ב א) 'וכל צבאם', והכל רצו וקבלו (ומסיים שם, ועל זה אמרו, ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, ואף על פי כן יש עונש גדול למי שמסבב, ולכך ועשית מעקה לגגך - שלא תגרום נפילתו).

באר הפרשה - פרשת בלק

וגלוי עיניים - המשכיל יראה מיד בעת הטובה שהבורא מנהיג הכל

בפרשתן (כד ג-ד), 'נאום הגבר שתום העין... נופל וגלוי עיניים'. כתב השל"ה הק" (תורה אור עיי"ש כל הענין באריכות), דע כי אין רע יורד מלמעלה לאומה הישראלית כי בנים הם לה', ואף שחרה אף ה' בהם בחורבן המקדשות וגלות ישראל לבין האומות... הכל הוא לטובתם - כאשר ייסר איש בנו להעמידו על דרך טוב. נמצא שאם הם מעמידים עצמם על דרך טוב כבר אין צורך לייסר אותם. ובוה מבאר - 'נאום

מעיתה צא תאמר ל'מחותן' הרואג יומם ולילה היות ומתקרב זמן נישואי בנו או בתו ועדיין אינו רואה כל פתח לישועת ממון, וכן לכל איש ייאמר, בהגיע 'יום הדין' - יום פריעת הקרעדיט קארד (כרטיס אשראי) ואינו מוצא מנוח לכף רגלו מחמת ה'קושיא' מאין יבוא עזרי, או הבחור שהוא והוריו ממתנינים בבליין עיניים לתשובה מ'הנהלת הישיבה' האם התקבל אליה או... וכיו"ב רבות, החולה ל"ע שממתין לגילוי הרפואה המיועדת בעבורו, ידע כי לעולם כל הנצרך לבל בריה מוכן בכל מקום ובכל עת... ובבוא היום תמצאנו².

ואתה בן אדם, מעתה מה לך כי תלין על מר גורלך בגשם וברוח בגוף ובנשמה מאחר שכל תכנית (ה'פלאין) ה'קורות חיים' לשהותך עלי חלד היתה למול עיניך טרם בואך לזה העולם ועל פי רצונך וקבלתך ובהסכמתך הגמורה נחתם 'אישור' על כלליה פרטיה ודקדוקיה. ואין זאת אלא שהראית בעיני שכלך לדעת כי מהלך החיים הלזה, בדיוק נמרץ, זהו הטוב האמיתי עבורך. ולו רק היו פותחים בפניך כהיום הזה את שערי גנוי מרומים ושואלים לדעתך ולבחירתך כיצד תהא אופן ודרך ההנהגה העתידית עמך, הרי שבראותך את כל 'התמונה' במלואה איך שכל פרט ופרט מתנהל לטובתך הגמורה, הלא ודאי היית בוחר במדויק באותו האופן ממש. על כן שמח באלוקיך ותגל בישועתו.

וכן כתב רש"י בפירושו לתהלים (טז ה) אתה תומיך גורלי - אתה הוא אשר הניחות ידי על החלק הטוב. אגב גררא בענין הפרנסה, המוותר משלו לרעהו נוסף עוד לעצמו, שמעתי מצדיק מופלג אחד, בנש"ק שליט"א שזכה להשיא את בתו לפני כשבועיים ימים, וכה היה מעשה, מזה זמן רב קבע את זמן החתונה בט"ז לחודש סיון, כידוע שבזמנינו אנו צריכים המחותרים לסדר את התאריך של החתונה עם 'בי"ד של עשרים ושלושה' בעלי מלאכות, ה"ה בעלי האולם (זאל), מזמרים ומקישי כלי זמר וכו', גראמער ל'קבלת פנים' עורכי חופות ומצוות טאנץ, יש המגדילים עשות ומזמינים צלמים (Photographers), עורכי הפרחים וכו' וכיו"ב... ואילו בן דודו קבע לעשות נישואין לבנו באותו אולם ב'חמישה עשר בו'. והנה, זמן קצר אחר שסידר את זמן החתונה עם כל הנ"ל פנה אליו 'מחותנו' של בן דודו, בבקשה, הואל נא בטובך לשנות את זמן החתונה ליום ט"ו לחודש, היות והנני רוצה להשיא את בני ביום ט"ז, כי מתחילה קבעתי ליום ט"ו, אבל זה עתה נודע שביום זה חל היא"צ (יום השנה) של זקנתו של המחותר שלי שהוא בן דודך, והננו מעדיפים שלא להשיא את בנינו ביום זה, מתחילה חשב בעל המעשה שלא להתייחס לזה כלל, שהרי כאמור עליו לערוך עתה שינויים בקרב כ"ג בעלי המלאכה לשאלם אם הם פנויים עבורו ביום ט"ו ולהזמין אותם מחדש, ובפרט שהיא"צ אינו אוסר לזקנתו של החתן להשתתף בשמחת החתונה, אבל הלה שהוא בעל מידות מופלג העביר על מידותיו כדרכו בקודש ושינה את הזמן ליום ט"ו לחודש. מה עשה הקב"ה, הנ"ל מצא את עצמו באותם הימים בעיר הבירה לאנדאן לצורך עסקנות, ובבואו לפני אחד הנגידיים בעם נדבר עמו אחר פרישת שלום, ובתוך דיבורם נודע ששניהם עתידים להשיא צאצאיהם בט"ו לאותו החודש, ומן השמים סבבו שזה הנגיד ישאל מה הם הוצאות ליל הנישואין ושלח למיודעינו את הסכום במלואו - במזומן, כחודש לפני מועד הנישואין, הוסיף לי בעל המעשה, כי אילו היה עומד על שלו - ובצדק, כי מדוע יטרח כ"כ הרבה לכבוד בקשתו בן דודו כשאין כל צדק בבקשתו, לא היה מקבל מאותו הנגיד יותר מ-360 פונט כ'הכנסת כלה', ובזה קיבל ממנו שלושים ידות ככה, ראה נא כוחה של מעביר על מידותיו ומוותר משלו...

ב. וכבר אמרו, כי ידוע מאמר קדמונים 'טראכט גוט וועט זיין גוט' (חשוב טוב, ואכן יהיה לך כל הטוב), הוסיפו לאמר, שלא לחשוב כלל אודות העתיד, זוהי מעלה עדיפה פי כמה וכמה.

ג. ביודעי ומכירי קאמינא, בבחור מבני ברק שבא בקשרי אירוסין עם בת ת"ח מעיר מאנארא, והיו הכל ששים ושמחים בשמחתו - ק"ו הוריו ובני משפחתו, אך, לדאבון לב בשבוע האחרון לפני שבת אויפרוף (עליה לתורה) שלו אושפז ה'חתן' בבית החולים, ואך בקושי שחררוהו לביתו בערב שב"ק כשבידים 'בשורה' קשה, שהוא לוקה במחלת ה'סוכרת' (Diabetes) ה"י, ומיד אחר השבת בטרם צאתו לחו"ל לנישואיו התקינו לו בצמוד לגופו מכשיר

באר הפרשה - פרשת בלק

ג

הכל, שאם היית מכיר בי אז לא הוצרכת לבוא לתוכי המיצר. כי המכיר בה' מיד בראשית דרכו, כשעדיין הנהגת ה' עמו בטובה, אינו צריך לבוא ל'מידת הדין' להזכירו כי הכל בידי שמים, וימשיך הקב"ה לנהוג עמו בהנהגת טוב ורחמים בכל עת ובכל שעה (בשם הרב יעקב הויק הכהן זצ"ל - הובא ב'פרה את אברהם')¹.

בין כך ובין כך, אף אם כבר החשיבו לו מן השמים ידע כי כל זה לא בא אלא מתוך אהבת הקב"ה המחפש בביבול שיהיו בניו קרובים אליו - אם מעתה ישא ראשו השמימה ויאמר, אבי, אבי, הנני, מעתה אתקרב אילך, מיד תנץ לו החמה ויאיר לו.

הגבר, פירוש, בעת אשר מזלו של האדם גובר לטוב והוא מצליח בכל דרכיו, אינו זוכר כי ה' הוא המיטיב לו, והרי הוא שתום העין - שנסתמו עיניו מלראות שכל הטובה והברכה מאת ה' הייתה זאת. רק בשנופל - בעת נפילתו או זגלוי עינים, נזכר שיש בורא ומנהיג לבירה, מדוע לא זכר את ה' ברוב הטובה שהיה לו, שאז לא היה נצרך לבוא לידי הנפילה.

מעין זה, יש שביארו בפסוק (תהלים קיח ה), 'מן המיצר קראתי קה', בעת מיצר ומצוקה קראתי בכל לבי אל ה' אנא ה' הושיעה נא, לעומתי ענני הקב"ה, היכן היית במרחב, מדוע לא הכרת אז שהכל מאתי, אדון

המודד בכל עת את כמות הסוכר שבגופו (כאשר הסוכר עולה או יורד מידי הרבה המכשיר מצפצף להודיעו על כך), בני המשפחה קיבלו את הידיעה בקושי אבל באמונה שהכל לטובה.

בעזהש"ת הצליח החתן, עלה על דרך המלך והקים בית נאמן בישראל (גם נתמנה שם ל'מריץ תורה'), כעבור שנה נולד לו בן למזל"ט, בליל שב"ק אחר ה'סעודה' פנה ללכת מבית חותנו לעבר ביהמ"ד שם ערך את ה'שלום זכר', והקדים ללכת יחידי מפאת השעה המאוחרת. והנה, על הדרך הוצרך לעבור ב'יער' קטן והוא מקום שרבים חוששים מעבור שם בלילה (מסכת אינשי דלא מעלי), אך בלית ברירה עבר שם במהירות, ו... אשר יגור בא לו, כמה 'שחורים' נטפלו לו וכמעט רצחוהו נפש, ולא ניצל אלא בנס גדול, כי בהפילם אותו ארצה החל המכשיר הנ"ל לצפצף בחזקה, מיד נפלה עליהם אימתה ופחד, בחשבם שהמכשיר הלז מזעיק אליו הצלה, והוא מודיע לשוטרים איך מקומו בזה הרגע... ומיד נסו מן המקום במנוסת חרב, ובכך ניצול ממוות לחיים, ונמצא שצרת ה'סוכר' הצילתו ממוות לחיים. ד. מספרים שהרה"ק מרוז"ן זי"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענין, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גורת אנחה, והודאה גורת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגרוור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד.

וכה סיפר הרה"ק, מעשה בעשיר שלא היה מן העשירים כפירוש המשנה - 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), ותמיד היה מתאונן ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רוע מזל', עתה ראו תראה מהו 'רוע מזל' אמיתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרוד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והיה מבכה ללא הרף על המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע ב'צרעת' ובזה ננעלו בפניו שערי 'מחזר על הפתחים', כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לידבק מצרעתו, והיה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על כי כך עלתה לו - שנפל ל'בירא עמיקתא' שכזו, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא, תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גיבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלוע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך 'מה יתאונן אדם חי' - דיו שהוא חי' (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על חיי, כי יש אשר מובילים אותם כבר לקבורה ואילו אני חי, מכיוון שכן, נענו משמי מרום ואמרו, וכי על מצב שכזה אומר הוא שטובה יש בו ועליו להודות לה', עתה נראה 'טובה' מה היא, ונתרפא מהגיבנת, הוסיף האיש להלל ולשבח לבוראו, על שכבר אין גוו כפוף ואין מאושר ממנו, אמרו לו מן שמיא, וכי בזה שמח ומאושר הוא, בעת הזאת נוכיח לו 'מאושר' מהו, וירפאוהו מצרעתו, ושב להלך בין הבריות - שכבר נתנו לו להלך בינותם, כי סר ממנו הנגע, ותרב שמחתו כי מעתה יכול הוא לשוב לחזר על הפתחים... נענו בשמים ממעל, וכי בזה 'רבתה שמחתך' - לחזר על הפתחים, אנן נרבה שמחתך באמת, הכניס הקדוש ברוך הוא בלב אחד מידידיו להלותו 'סכום הגון' ומכובד, שבו העמיד את כל עסקיו לשעבר על מכונם כבתחילה, וחזר לעשירותו יותר מתחילה, עתה כבר ידע היטב 'להיות שמח בחלקו', להודות ולהלל ולשבח על כל אשר לו.

גאר הפרשה - פרשת בלק

ה' אלוקיו עמו - ע"י האמונה מגרש מעליו כל רע

בפרשתן (כג כג), 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל'.

איתא מהרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע, שפעמים ומקיפין את האדם צרות ויסורים מכל עבר, ואינו יודע לשית עצות בנפשו, אין לו אלא עצה אחת - עצתו אמונה, כי על ידי האמונה שאין דבר הנעשה מעצמו וכל צער הבא לאדם בא עליו ברצון הבורא יתב"ש לטוב לו בזה ובבא, בזאת האמונה יקל עליו לקבל הכל באהבה ורצון, ולא עוד אלא שבזאת האמונה יתהפך הכל לטובה ולברכה.

ומציין ה'ייטב לב' שם, למאמרו של הבעש"ט הק' זי"ע על הפסוק (תהלים צב י) 'כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאבדו' שבשעה שהאדם מכיר שאויבך היינו כל הייסורים דערו עליה, כולם באים מה', אזי מיד הנה אויבך יאבדו, כל ההסתרות וההעלמות יתבטלו מאתו.

ואף בייסורים רוחניים ייאמר כן. בבוא עליו כל מיני נסיונות והסתרות - להסיתו ולהדיחו לרחק אותו מה' האלוקים, אם יתבונן שכל הקושי אינו אלא נסיון שמנסהו הקב"ה לראות אם יעמוד איתן על משמרתו, כי גם היצר הוא שליחו של הקב"ה... וכל זה בכדי להגדיל שכרו ואהבת ה' אליו כשלא יחטא, מחשבות אלו עצמם יתנו בו כוח לעמוד איתן כראוי.

ובזה מבאר ה'ייטב לב', כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כיצד אין שליטה ל'נחש וקסם' על בני ישראל, תשובתך 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל' - כלומר, שבני יעקב וישראל עצמם אינם תולים את אשר יארע להם רק בהקב"ה ולא בנחש וקסם. ואף בבוא על אחד מהם עת צרה - כשפלוגי ביזוהו או הזיקו וכיו"ב מכל מיני מקרי העת, לא יאמרו איש לאחיו ראה מה עולל לי פלוני ומה עשה לי אלמוני, אלא ייאמר ליעקב - יאמרו איש לאחיו, ראה מה פעל קל, ראה נא בזה כי מעשי ה' המה, ולא פלוני ואלמוני עשה מאומה'.

ה. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (מדרש משה בלק תרס"ט) על דברי רש"י (כב כח) שהאתון אמרה לבלעם 'מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים' - רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ולכאורה צריך ביאור, מדוע רמזה לו דייקא במצוות שלשה רגלים, ולא אמרה 'אומה שמניחה תפילין בכל יום ויום' או שאר מצוות. אלא ביאורו, שהאתון רמזה לו, הנה עם בני ישראל יעלו ג' פעמים בשנה לעיר קטנה כירושלים, ושם 'עומדין צפופין ומשתחוין רווחין', ואעפ"כ מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים (אבות ה ה) ואילו אתה רגע אחד עמדת במקום צר וכבר איבדת כל עשתונותיך...

פעם התלונן אחד בפני רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל שכולם 'דורכים' עליו, נענה לו רבי ישראל ואמר, חדל מלפשוט עצמך לאורכו ולרוחבו של סביבותיך, וממילא לא ידרכו עליך, כלומר, אל תחשיב עצמך כל כך - כגדלו של ביהמ"ד, אלא השפיל עצמך, וממילא לא תחשוב יומם ולילה שמשפילים אותך ופוגעים בכבודך. הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל משמשו הנאמן של הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע, היה נוהג לישב בנסיעתו באוטובוס על קרקע המדרגות, באמרו 'פון דער הערד פאלט מען נישט' (מהארץ אי אפשר ליפול)... שאם ינהג האדם בשפלות, לא יהא אפשר לזלזל בכבודו, שהרי אינו דורש כל כבוד.

ומי שמרגיש שצר לו, ישמע היטב לדבר המעשה דלהלן, פעם נסע אחד ברכב משא גדול ורם בדרך המובילה מעיר לעיר, על אם הדרך הוצרך לעבור תחת 'גשר', כידוע, על הגשר כתובים 'מספרים' האומרים כמה הוא גובהו של גשר, והנה 'חכם' זה ראה את המספר שהוא בדיוק כגובהו שלו, ואעפ"כ נכנס, ו... מצא את עצמו באין מנוס ומפלט, לפניו אינו יכול להמשיך בדרכו כי כל הגשר יתערער מחמתו, ואף לחזור אין בידו - כי תקוע הוא בין קרקע עולם לקרקע הגשר... עד שבא פיקח אחד, ואמר לו - הוצא נא מעט אוויר מתוך הגלגלים, ויתמעט גובהך הגדול, וממילא תוכל להמשיך בדרכך... כיו"ב לדידן, פעמים והאדם מרגיש כי עמד מלכת בדרכו בחיים, ואי אפשר לו לזוז לא לפניו ולא לאחוריו, עצתו - שיוציא מתוכו את האויר המנפחו, יקטין עצמו ויכניע לבבו לפני שוכן מרומים, ואז יעבור ממילא את דרכו בחיים בשופי ובנחת.

ו. על פי זה מבאר ה'ייטב לב' דלכן נגלה הקב"ה אל משה מתוך הסנה, וברש"י (שמות ג ב) מתוך הסנה - ולא אילן אחר, משום 'עמו אנכי בצרה' (תהלים צא טו), והיינו שהראה לו שכל הקוצים המכאיבים לבני ישראל גם הם לטובה, ובתוך ה'סנה' המכאיב 'שוכן' הקב"ה.

באר הפרשה - פרשת בלק

ה

וזוהו אומרם (גיטין ז.) אמר רב אחא מבי חוזאה כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם, שוכן בסנה עושה לו דין, כי מנין לו כוחות הנפש ותעצומות לשתוק לרעהו – אין זה אלא כי הוא מבין ויודע שהקב"ה הוא השוכן בתוך הסנה - הקוצים, ומאתו באו עליו כל אלו הדינים והיסורים.

שמעתי מת"ח מופלג שבדורונו שליט"א, לבאר בפסוק (תהלים פא ח) 'בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנוך על מי מריבה סלה', ותמוה, שהרי נסיון ד'מי מריבה' לא היה אלא פעם אחת בדור המדבר, ומדוע אומר 'אבחנוך' על מי מריבה סלה שהוא נסיון ומבחן לעולם ועד, ומבאר, שקאי על כל כל איש ישראל בכל הקורות אותו, פעמים נכנס האדם למצב קשה כאבן של הסתרה, קושי ויסורים, חולי או שאר צרות, או שרעהו ביזהו או היכהו, באותה שעה ישנם שני מיני אנשים, יש מי שנעשה מכך 'מוכה וחבול' בכל אבריו וגידיו, ויש מי שרואה בכך כי 'מדברים' אליו מן השמים, או שהוא מדבר לשמים בדיבורי אמונה ובטחון, אבי שבשמים ידעתי גם ידעתי, כי שלחת לי בזה 'הודעה' מן השמים, ואף אם איני יודע מה הנני מאמין שהכל טובתי, וזהו הנסיון לדורות – לראות אם הינך מכה את עצמך, או שתדבר אל ה' ותו לא מידי.

ז. והעיקר שלא יאבד משלוות נפשו בבוא אליו עת צרה ומצוקה, אלא יתחזק באמונה פשוטה כי הכל מן השמים לטובתו וירווח לו. כי זה כל האדם - ההתחזקות ביישוב הדעת, כמו שכתב הרה"ק מקאבריו זי"ע באחד ממכתביו (הובא ב'תורת אבות' מכתבי קודש, ג) כל הון דעלמא לא ישוו לשעה אחת שאיש ישראל עומד ביישוב הדעת, ובדעה מיושבת. וכך פירש הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (קובץ שיחות למשמרה הראשונה) כי המן רצה להומם ולאבדם (אסתר ט כד) – כי ידע שלא יוכל 'לאבדם' אלא אם מקודם יהיה 'להומם'. שיבלבל את ישוב דעתם, ומשם יבוא לאבדם לגמרי. וכמעשה זה ממש היו בלעם ובלק, ונרמז בב' האותיות הראשונות של שמם 'בל בל', כדאיתא בזוה"ק (ח"ג קצט:): **שעצת בלעם היא לבלבל יהודי שלא ידע מעלתו.**

ומתוך הבלבול יפול לגמרי כדאיתא בזוה"ק (ח"ג קצד. רפא:): שב' האותיות האחרונות של שמם בלע"ם ובל"ק עולה לתיבת עמל"ק, שמתוך ה'בלבול' יביאו את היהודי לבחינת עמלק – לקררו לגמרי מאמונתו. ויתבונן במעשה דפרשתן – הנה בלק ועמו נבהלים כהוגן מבני ישראל העומדים בסמוך לגבולם, והם קוראים לבלעם שיבוא לקללם פעם אחת ושתיים – שרים רבים ונכבדים, וכל טצדקי עשה בלק בהלוק ושוב בכדי להרוג את ישראל כיון שחשש מהם 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה', אבל באמת כל זה לא היה אלא פחד שווא שאין בו ממש, שהרי בני ישראל נצטוו מזה עידן ועידינים שלא להלחם עמהם - 'אל תצר את מואב'... ובני ישראל לא חשבו עליו כלל, והוא כבר הפך עולמות, והכל בטעות גמורה - כיו"ב נדמים אנו בשעה שאנו מדמים כי פלוני רוצה להרע לנו, ומשנהו רוצה להזיק לנו וכיו"ב רבות מ'דמיונות' הגוזלים מאתנו את שלוות הנפש, ומפריעים לנו מלישן בלילה על משכבנו, אף מוציאים אנו על כן ממון רב, והרי אין כאן אלא דמיון בעלמא - על סמך אלו דמיונות וראיות הוכחת שפלוני בא להזיקך...

וכן במקרים רבים 'בניין' המריבה והמחלוקת נבנה על 'יסודות' של טעות גמורה ודמיון פורח, אך השטן אינו מוותר על ההזדמנות שנקרתה לפתחו ואינו נותן מנוח וזמן לחשוב על הטעות ולעצור את המחלוקת, וכך מתגוללים רבים מאחינו בני ישראל בצרות וייסורים של המריבות ופירות ביאושיהם מחמת איזה טעות שווא בתחילת הריב. פלוני כועס על רעהו שלא הזמין אותו לנישואי בנו, ובאמת הלה לא התכוון לכך כלל, רק אירעה טעות ברשימותיו או עיכוב במשלוח ההזמנה, והנפגע כבר נכנס לריב ומדנים, וזה משיב לו כגמולו על פי תילי תילים של השערות שמבין מדוע משנהו כועס עליו. והשטן לא מניח להם. וכך בונים אנשים תילי תילים של מריבות, הם וב"ב וכל הנלוים עליהם על דברים שלא היו ולא נבראו וגם לא עלתה על ליבם. ה"י (הוסיף על כך ת"ח אחד, ומדוע בלעם לא העמיד את בלק על טעותו, מדוע לא אמר לו - אסור להם לריב איתך... כי רצה להרוויח את הכסף והכבוד...).

וכך כתב הגר"ש הירש"ל שליט"א בספרו, סיפר לי מחותני הר"ר יצחק ווייס שו"ב דאנטווערפען, ששמע מהגה"צ רבי משה האגער ראש ישיבת סערט ויזניץ זצ"ל, שפעם אחת נכנס אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, ומצאו שרוי ברוגז, שאל אותו מה קרה, אבל מרן החזו"א לא רצה להשיב לו, ורק לאחר ששאלו בשנית והפציר בו, אולי אוכל לעזור, נאות מרן החזון איש לספר כדלהלן, בשבת שעברה עלינו לטובה, ישבתי במרפסת הבית ועסקתי בתורה, לפתע פרח עוף מעלי ולכלך את הקאפלוטש (כובע עליון) שעל ראשי בצואה, משעמדתי ללכת לביהכנ"ס לתפילת מנחה, החילותי לחשב – במה אכסה ראשי בעת התפילה, שהרי כובע זה מטונף הוא, ואסור לנקותו בשבת, שמא תאמר, אלבש את הכובע של ימות החול, הרי שבת היום ואין ללבוש בו בגדי חול, לאידך, להתפלל בלי שום כובע עליון גם כן אינו נכון מחמת כבוד התפילה, בלית ברירה, התעטפתי ב'טלית' וכך נכנסתי להתפלל.

באר הפרשה - פרשת בלק

הרי לא ידע שעמידתה של האתון הייתה בגלל שראתה את מלאך ה'.

אלא, כי רצון השי"ת שכל אחד מברואיו יבין וישיביל שאין דבר הנעשה מאליו בעולם, ובכל אשר יארע לפניו יתבונן לחשוב כי דיבר ה' אליו. ויחשוב מי עשאו - הקב"ה, ומדוע עשאו - להורות לו את הדרך ילך בה. ומכיוון שבלעם לא עצר להתבונן - בשעה ששידד הקב"ה מערכות תבל, כדיבור האתון ושאר האותות והמופתים - שמלאך (שליח) נשלח מבורא עולם לעצור בעדו מליך עם שרי בלק, על זה גופא ייאמר עליו חטאתי^ט. והעיקר כי האדם מועד לעולם בין ער בין ישן (ב"ק נו), ותמיד יש לו להשיביל ולהבין כי מהשם מצעדי גבר כוננו.

בדברים האלה כתב ב'קדושת לוי' זי"ע (בפרשת ד"ה ויאמר אליו), וז"ל. ומי שעושה רצון קונו - כשיראה איזה דבר תימה מתבונן שבזה מצוה לו השם יתברך איך יעשה, ואם עושה דבר ובפתע פתאום נולד בדבר דבר תימה וחידוש, מתבונן שבוודאי רצון השם יתברך שלא לעשות הדבר הזה... אם כן היה לבלעם לשום על לב ולא להכות האתון, ובמה שהכה גילה

והנה, באותה שעה התפלל עמנו רב אחד, שראה את הדבר המשונה הלז, והרהר בלבו, בוודאי יש לו לחזון איש' איזה ענין בזה, לכן בבואו לביתו אחר התפילה חקר ועיין בכמה וכמה ספרים, עד שמצא (לפי דעתו) מקור למנהג הזה, ואחר השבת שלח אלי מכתב עם 'מראה מקומות' בו ביאר את מקור הדבר ללבוש טלית במנחה של שבת, והעלה בסוף דבריו, אקווה שכיוונתי לדעתו הגדולה של החזון איש.

סיים מרן החזון איש בכאב ואמר בחריפות, מדוע לא שאל אותי, הרי הייתי משיב לו את הטעם האמיתי, אבל כעת, שהחליט מעצמו מה שהחליט, לא לדעתי כיוון, אלא לדעתו של העוף המלכלך...

ח. ומוכיח כן מדברי המדרש (פרי שופטים ה ב) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם' (משלי ו ו), כי לא תחיה הנמלה יותר משהיה חדשים ואין מאכלה בהם יותר מחיטה ומחצה ואעפ"כ היא אוגרת וכונסת הרבה הרבה תבואה, ולמה היא עושה כן, שאמרה שמא יגזור עלי הקב"ה חיים ויהיה מוכן לאכול, היינו אף שיודעת שאינה חי' כל כך, עכ"ז מאמינה באמונה שלימה בהשי"ת שיגזור אומר ויקם אף שלפי הטבע א"א שיהיה כן, מכל מקום היא בשלה - שמא יגזור עלי חיים למעלה מכל סיכוי ודרך הטבע, כי לא יפלא מה' דבר. אף אנו נאמר, מדוע ייגרע 'בן אדם' - מדוע אינו מאמין לכה"פ כאמונתה של נמלה זו שהקב"ה יושיענו למעלה ומחוץ לדרכי הטבע.

ט. וכן כתב הגר"א מוילנא זי"ע (אדרת אליהו בפרשתו, כב ל), ומוסיף הגר"א לבאר שם כי עשרה נסיונות נתנסה בלעם - היינו שעשרה פעמים רמזו לו מן השמים שיבין כי ה' הוא הבורא ומנהיג את העולם, ועליו למלא אחר רצון צורו וקונו - כנגד עשרה נסיונות של אברהם אבינו ועמד בכלם, ובלעם עבר על כולם, ולא השגיח בהם לראות כי ה' האלוקים מונע בעדו מלחטוא (ואלו הן, א. ה' אמר לו לא תלך עמהם. ב. קום לך אתם רק לא לקלל. ג. ותט האתון. ד. ותלחץ האתון. ה. ותרכץ האתון. ו. ויפתח ה' את פי האתון. ז. ויגל ה' את עיני בלעם. ח. במזבחות בבמת בעל. ט. ראש הפסגה. י. בראש הפעור). וכנגד אלו העשרה פעמים כתיב בפרשה זו עשרה פעמים 'מלאך ה'.'

מה כתיב בסופו (כד כה) ויקם בלעם וילך וישב לביתו, היינו שאף לאחר כל האותות והמופתים שהראהו השי"ת, לא אבה להבין... ושב למקומו אשר היה שם בתחילה כלא היה.

וז"ל הרה"ק הישמה ישראל' זי"ע (וישלה ה) ...שכשמתבונן האדם עומק שפל מצבו שהרבה לפשוע כ"כ נגד יוצרו ובוראו עיקר עצתו היא אמונה - להאמין בה'... שכל מה שמתנבר יותר תוקף החשבות נחוץ יותר להשריש בלבו כח האמונה, וע"י האמונה זוכה למידת הבטחון שהוא ענף מהאמונה. ועיקר הבטחון הוא בשעת הצרה כמבואר בזה"ק (ה"כ כב) ואף שלפי השגת שכל אנושי אין עוד שום מזור ותרופה לתחלואי נפשו, עכ"ז יאמין ויבטח בחסד עליון ובגדלות הבורא ב"ה שהוא לאין סוף ותכלית... ברוב רחמנותו יעזור גם לי השפל שבשפלים... והבוטחים בה' ובישועתו לא יבושו משברם, וכן דוד המלך ע"ה אמר (תהילים כה א) 'בך בטחתי אל אבושה', וכאמונה ובטחון הוא ממתיק הכל ומהפך לרחמים רבים, עכ"ל^ח.

חטאתי כי לא ידעתי - מדוע לא עמד להתבונן מי עושה כל אלה ועל מה

בפרשתו (כב לד) 'ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה ניצב לקראתי בדרך'.

והקשה השל"ה (בלק דרך חיים תוכחת מוסר כא) דסותר עצמו מיניה וביה, כי אם לא ידעתי מדוע אמר חטאתי,

באר הפרשה - פרשת בלק

ז

אשר עשה ישראל לאמורי - כוחם במאמר פיהם זו התפילה בפרשתן (כב ב), 'וירא בלק בן ציפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי', פירש הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע (ריש פרשתן ד"ה א"י), וירא בלק, שבלק נתיירא מבני ישראל אחר שראה והבין שבכוחם לפעול בדיבורם (תפילה) את כל אשר ברצונם. כמו שאמרו (תענית כג). צדיק גוזר והקב"ה מקיים. וזהו וירא - לשון הבנה, שהבין שכל מה שעשה ישראל היה על ידי אמורי, כלומר בזכות הדיבור והיינו שאין בוחן אלא בפיהם, ומה נתייראו - ויגר מואב מפני העם".

הנה איתא במשנה (סנהדרין י): 'ארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא ואלו הם, בלעם דואג

בלעם עוצם רשתו, גם שרצון השם יתברך שלא ילך אף על פי בן הולך הוא, ומכה בחרי אפו האתון על שמעכו בדרך לילך, לזה חרה אף המלאך עליו ואמר לו 'על מה הכית', עב"ל'.

ביו"ב איתא מהנה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת בלק) דלכן אין הפסק פתוחה או סתומה במשך הפרשה (רק בט' פסוקים האחרונים), כי 'מה היו הפסקות משמשות, כדי ליתן רווח להתבונן בין פרשה לפרשה' (ספרא תחילת ויקרא), ואילו רשע זה לא הפסיק את מהלך חייו, ולא התבונן מי עשה הדברים ומדוע עשאו. וזהו 'חטאתי' שהחטא היה 'כי לא ידעתי' כי אתה הוא הניצב לקראתי בדרך".

י. לדין ייאמר, כי לאו דווקא באתון העומדת מלכת, אלא אנו בשלנו - כשנעצרה לו העגלה או הרכב (בזמנינו), מחמת קלקול העגלה, או מחמת פקק (טרעפיק) וכדו', והלה מאבד את כל ישוב דעתו, ומסוכן הוא לכל סובביו, שמכה אותם במטה או בשבט פיו וכו', בין אם הם אשמים בין אם לא - הריהו דומה ממש לבלעם... שאבדו כל עשתונותיו כשעמדה האתון מלכת.

יא. כיוצא בזה ביאר ברבינו בחיי" (כב כט) כי כל בר אנוש כשיראה פלא גדול - נס מחודש כזה שחמור פונה לבעליו באמצע היום ויאמר לו, ר' שלמה 'היכן היית אתמול', וודאי שהלה ירעש ויפחד על אשר ראו עיניו ותעתק לשונו ממקומה, ואילו בלעם, שבשעה זו לא ראה לנגד עיניו כי אם את 'שנאתו' לבני ישראל, לא הבחין ולא ראה כל דבר חידוש במה שאירע לפניו, וכאילו שהחמור מדבר עמו בכל יום... ואף השיב לו כדבר איש אל רעהו...

והיה עליו להתבונן בדברי המדרש (מדרש ילמדנו ב'ילקו' תלמוד תורה פר' בלק) ויפתח ה' את פי האתון, להודיע שהפה והלשון ביד הבורא ב"ה, שהרי פתח פי האתון שהיה סתום, וכך יסתום פי הפתוח, שלא יהיה בו רשות לקלל את ישראל.

כיו"ב כתב הרמב"ן (כב כג) וטעם הנס הזה, להראות לבלעם מי שם פה לאדם או מי ישום אלם, להודיעו כי השם פותח פי הנאלמים, וכל שכן שיאלם ברצונו פי המדברים, וגם הוא המשים בפיהם דברים לדבר כרצונו כי הכל בידו, ולהזהירו שלא ילך אחר נחש וקסם ויקללם בהם, כי מנחש וקוסם היה.

בדרך צחות אמרו לרמזו על סדר האותיות א' ב' ג' ד' ה' ו' ז', שהם עולים ר"ת ו'וייל ד'ער ב'אשעפער ה'אט ג'עוואלט א'זוי ז'אל ז'יין (מכיוון שכך הוא רצונו של הקב"ה). כי זהו ה'אלף בית' - יסוד היהדות, להאמין שהכל הוא ברצון הבורא ית"ש.

יב. ואל יאמר האדם, אין תפילתי חשובה כי אינני מכוון כראוי וכדו' משאר טענות, ויתבונן בפירוש הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (מגן אברהם בפרשתו) 'וירא בלק' - שבלק היה ירא וחרד, 'את כל אשר עשה ישראל לאמורי' - ממה שישאל עושים ופועלים במאמר פיהם בתורה ותפילה. 'ויגר מואב מפני העם' - עם הוא מלשון קרירות - גחלים עוממות, שיראו ופחדו מאד גם מתפילה שהיא 'עמומה' (כשהוא מנסה להתפלל בחמימות כראוי ולא עולה בידו), כי כל תפילה חשובה לפני המקום (כשהאדם עושה ככל אשר ביכולתו). וכמו שאמר אבא מארי בשם הבעש"ט שגם זה האיש המוטרד כל היום בעסקיו כל היום בשווקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפילת מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן תפילה וגונח ונאנח בלבו בהתבוננות היאך שפנה כל היום בהבלי עולם, והוא רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ב"ה, והאנחה שלו בוקעת רקיעים, ולכן יראו בלק ומואב גם מאנשים האלו, כי רב כוחם מאד (ופשיטא שעל האדם לסדר

עצמו בכל עת שיוכל להתפלל כראוי, אלא כאן מדובר כשפשוט שכח מכל מציאותו, מה יעשה וכבר הוא עומד במצב 'דיעבד' כזה).

באר הפרשה - פרשת בלק

ישא אדם ק"ו בנפשו עד כמה גדול כח התפילה של איש ישראל ועד כמה הוא יכול לפעול בהבל פיו".

תלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה ואהבת ישראל איתא ב'אבות' (ה יט) 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה - מתלמידיו של בלעם הרשע', ע"כ. ובכל עת, וביתר שאת בפרשה זאת, יש לנו לקנות בנפשנו קנין עולם להיכנס בכלל 'תלמידיו של אברהם אבינו' - בג' מידות הללו. להוסיף באהבת ישראל¹ ושפלות רוח², ועל כולנה בעין טובה איש

אחיתופל וגיחזי, ולכאורה צריך ביאור, מה לרשעי עכו"ם - בלעם הרשע, בין רשעי בני ישראל, האף אמנם שאף אלו רשעים היו, מכל מקום עדיין הפרש והבדל יש ביניהם. וכמו שאמרו (פנהרין מד.) 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא', ואילו הוא טמא גמור כטומאתו של נכרי.

ומבאר הרה"ק רבי צדוק הכהן (פרי צדיק בפרשתן אות ה) דמכיוון שהתפלל וביקש 'תמות נפשי מות ישרים' (כג י), זכה שלאחר מיתתו אף שאין לו חלק בעוה"ב מ"מ נמנה בין בני ישראל בתורתו הנצחית. כי גדול כוחה של תפילה אפילו מפי רשע טמא כזה, שהיא חייבת לפעול עכ"פ איזה פעולה טובה, ומזה

יג. מענין לענין, יש שביארו את ההבדל שמצינו בין אברהם אבינו להבדיל לבלעם הרשע, שבאברהם אבינו נאמר לאחר הפיכת סדום 'וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם' (בראשית יט כז), והיינו שחזר לעמוד בתפילה באותו המקום אשר התפלל בו ביום האתמול על סדום - אף שלא נתקבלה תפילתו, לאידך, מצינו גבי בלעם שהלך ממקום למקום, שמא יצליח משם לקלל את ישראל. וביאור הדברים, כי בלעם תלה את חוסר הצלחתו במקום אשר עמד, כי ברוב 'רוח גבוהה' שבו לא הסכים להודות שה'חסרון' תלוי בו, אלא שהמקום גורם לכישלונו על כן הלך למקום אחר, אך אברהם אבינו, ידע שאין הדבר תלוי אלא בו ולא בשום סיבה חיצונית, וידע שאם לא התקבלה תפילתו הרי זה מצד שתפילתו לא הייתה כראוי, ואם יתחזק ויתאמץ יותר בוודאי תתקבל התפילה, על כן לא נמנע מלעמוד באותו מקום כאתמול.

יד. בדרך צחות אמרו בלשון הכתוב (תהילים עב ז) 'ורוב שלום עד בלי ירח', כי הנה בקידוש לבנה נוהגים לומר 'שלום עליכם' איש לרעהו, ויש החושבים לצאת בזה ידי חובתם בשאילת שלום קצרה זו על כל ימי החודש, לזאת אנו מבקשים שיהא 'רוב שלום עד בלי ירח' - שלא ימתין ל' יום עד קידוש לבנה, לתת אז שלום לרעהו ותו לא מידי...

מעשה שהיה ביוה"כ בישיבתו של הגה"צ רבי אליהו לאפיאן, שאחד המתפללים שכבר היה זקן מופלג נחלש בסוף היום לקראת תפילת נעילה, ור"א שלח את אחד הבחורים לשהות בקרבת אותו זקן בחדר מיוחד שהוקצה לו, התחנן הבחור, נכספה נפשי לשהות בהיכל הישיבה בעת תפילת נעילה, ענה לו ר"א, דע בני, לגמול חסד עם הזולת (באופן כזה) חשוב יותר מתפילת נעילה.

הרה"ק מקאפיטשניץ זי"ע היה נוהג להשתתף בשמחות אצל אחד מהרבנים במחוזו. והרע הדבר לגבאים על כבוד הרבי ה'מחולל' שהולך להשתתף בשמחה שאינה לפי כבודו. לימים השיא הרבי אחד מצאצאיו ואותו רב לא השתתף כלל בשמחה, שמחו הגבאים כי עתה מצאו מקום לגבות הימנו, ונמנו וגמרו ביניהם שיותר לא ישתתף הרבי בשמחותיו. כעבור זמן מה, ערך שוב רב זה שמחת נישואין לאחד מצאצאיו, ורצו הגבאים למנוע מהרבי להשתתף - בטענתם - הרי הרב לא השתתף בשמחתו של הרבי, ומדוע יטריח הרבי את עצמו לכבודו. השיב להם הרה"ק בנועם שיחו ובמענה רך, הנה, לפי דבריכם, שהוא לא השתתף בשמחתי אף שהנני נוהג להשתתף בשמחותיו, נמצא שאני נהגתי כראוי והוא לא נהג כשורה, א"כ, מדוע רצונכם שאלמד מדרכיו שאינם טובים, ואף אני לא אשתתף בשמחתו...

טו. קושיא נפלאה מקשה ה'עיון יעקב' במס' פסחים, שם (קט): דיברו בענין סכנת ה'זוגות', מעתה קשה כיצד נושא אדם אשה והרי נעשה כאן 'זוג' וסכנה יש בדבר, ומבאר שם עפ"י דרכו, כי אם זכו 'שכינה שרויה ביניהם' נמצא שאין כאן זוג אלא שלושה, וזהו אומרם (כתובות יז). רב שמואל ב"ר יצחק היה מרקד אתלת - לרמז על שלושת השותפים בבנין הבית כשהשכינה מצטרפת עמהם.

יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל... ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשמים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושמים הוא לשון טיולים. כדרך אומרו (יא ח) שמו העם ופירש"י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עב"ל".

יש שהעמיסו בלשונו שנפילתם באה להם ממה שהיו מטיילים מחוץ למחנה, רצ"ל מחוץ לגדרים וסייגים הנהוגים בין בני ישראל הכשרים, לכן הגיעו להיכן שהגיעו, עד עמקי שאול". וכן היה בחורבן בית המקדש, כמו שמספרים חז"ל (גיטין נו, ב) על טיטוס הרשע שנכנס לבית המקדש וחיללה בבזיון נורא, עד שקרב אצל הפרוכת המבדילה בין ההיכל לקודש הקדשים 'נטל את סוף וגידר את הפרוכת'... וכן כשחזר לביתו 'נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרנותני (-סל גדול) והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו' כי זהו חורבנו של עולם מתחילתו ועד סופו, כשבאים לפגוע במחיצות ופרוכות המבדילות בין הרגות בקדושה, זהו חורבן נפשו של כל בחור מישראל מהחל ועד בלה, כי בכל מאדו יש לשמור על הגדרים והסייגים.

יש שרמזו האי עינינא, דאמרו חז"ל (סנהדרין קו.) כי הדרך שעל ידה הכשילו את ישראל בשיטים היה על ידי שמכרו 'בגדי פשתן' - כביכול לצרכי עסקי משא ומתן - פרנסה... כיוצא בו נאמר לענין ה'כלים'

על רעהו. וחלילה לנו מלהיות מתלמידיו של בלעם הרשע להתנשא איש על רעהו, או בעין רעה ושנאה מאחד על חברו חלילה.

והרי ענין המידות (ובכללם העין טובה) קדמה לתורה כמו"ש (תנר"ב"א רבה א א) 'דרך ארץ קדמה לתורה', נמצא שלאחר שיהיה האדם מתלמידיו של אברהם אבינו - מוכתר בכל 'מידה' טובה, יהא בידו לקבל את התורה להיות מתלמידיו של משה רבינו, ולקיים 'מה טובו אוהליך יעקב' - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות (סנהדרין קה:), לשבת בהם לעסוק בעבודת ה' ולהגות בתורה בראוי וכיאות.

וז"ל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (לב שמחה לה, תשל"ח, תשמ"א). הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר חסידים באים הנה ומבקשים להם רבי, והרי אפשר להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, כדאיתא במשנה מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה', א"כ הרי יכולין להיות תלמידו של אברהם אבינו ע"ה, ואאע"ה יהיה לכם רבי, עב"ל.

גזורים - ענין עשיית גדרים וסייגים

מאד יש לאדם לשמור עצמו לשהות במקומות השמורים מכל כיעור, ולא יהלך במקומות המסוכנים לעינינים ולקדושת היהודי... וכך איתא ב'אור החיים' הקדוש על הפסוק (כה א) 'וישב ישראל בשיטים'. וז"ל. צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה... ונראה לפרש שהכתוב

יש שיישבו בדרך רמז, עפ"י המבואר שם בגמרא שמי שאינו מקפיד על ענין הזוגות אין הענין נוגע אליו ואינו ניזוק, כיו"ב אם הנהגת הבית תהיה בדרך שאינם מקפידים זה עם זה אף משמים לא יקפידו עליהם כלל וכלל. טז. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע שבלק ר"ת ו'אהבת לרעך כ'מוך, ואם תשאל הרי אין זה מתאים לפי האותיות, תשובתך, כי אכן כשאין חברך מתאים עמך, ובאופן זמן שקשה לו לאדם, יתחזק גם כן ב'ואהבת לרעך כמוך'...

יז. בא וראה עד כמה מאוס דבר זה לפני הקב"ה, וכבר אמרו לפרש בדברי בלעם 'אלוקיהם של אלו שונא זימה' (סנהדרין קו.), שלכאורה הוא יתור לשון, והיה לו לומר 'אלוקיהם שונא זימה', מדוע האריך ואמר 'של אלו'. אלא, ביאור הדברים - הרי הוא אלוקיהם, של אלו השונאים את הזימה, כי מי ששונא את התיעוב, אומר הקב"ה אני הוא אלוקיו, וכמו שאיתא ב'ירושלמי' (ברכות א ה) אמר הקב"ה - אם אתה נותן לי את לבך ועיניך, הריני יודע שאתה שלי, ומי פתי לא ירצה להיות נמנה על 'אנשיו' של הבורא...

יח. הנה איתא בגמרא (סנהדרין קו. אודות המובא בסוף פרשתן) שהיו בנות מואב יוצאות ומציעות להם לשתות יין - ועדיין לא נאסר יינם, והיה הישראל שותה ומשם דרכו קצרה להכשל. והרי 'יינם' נאסר משום סייג וגדר כדאיתא בגמרא (שבת יז:) 'גזרו על יינם משום...' נמצא שכל המכשול בא להם אך ורק מחמת שעדיין לא היה להם כל גדר למנוע בעדם מלחטוא, כי בגדר קטן היו עומדים ברחוק מהמכשול וניצולים הימנו (שיחות מוסר, תשל"א, ו).

באר הפרשה - פרשת בלק

מ'עולם הבא', על כן בא בטענה שאין לתת להם שכר בעולם הזה כיוון ש'שכר מצווה בהאי ע'למא ליכא'. והראו לו, שמדרכם של בני ישראל לעשות תמיד 'גדר מזה וגדר מזה' ועל עשיית גדר וסייג משתלם שכרם משלם בעוה"ז. (עיי' עוד בערכי נחל פר' נשא)².

לא הביט און - קדושת בני ישראל בשמירת עיניים

בפרשתן (כב ה), 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ'. כה ביאר הרה"ק התפארת שלמה זי"ע (ד"ה וכסה) כי הנה כל מדרגותיו של האדם ועלויותיו וירידותיו תלויים במידה בה שומר הוא את עיניו ממראות

בזמננו (מכשירי פלא' וכיו"ב) - הוא אומר שהוא צריך לפרנסה - ולבסוף מגיע לגרוע מכל"ט.

אמנם הגודר עצמו שכרו הרבה מאוד, הקרן קיימת לעולם הבא ויאכל פירותיהם בעולם הזה, כמו שכתב הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע בפרשתן (ד"ה ויעמוד), על הפסוק (כב כד) 'ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה', דאיתא בספר 'חומת אריאל' שתיבת 'במשעול' ראשי תיבות ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ליכא. ובזה רמזו לבלעם מן השמים כשהעמידוהו גדר מזה וגדר מזה, כי הוא רצה לקלל את בני ישראל, אך מאחר שידע שלא יוכל להפסידם

יט. אין חמור מפריצת חור בחומת היהדות הקדושה, ומשבירת הגדרים שהעמידו לפנינו גדולי ישראל זי"ע ויבדלחט"א. והוא דומה בזה למעשי היוונים, שאף שרשעים הללו עקרו דת, נכנסו בטומאתם לתוככי העזרה ושיקצו את אבני המזבח, רדפו את יראי ה' והשליטו כפירה בפינת יקרת. מ"מ עיקר ה'חורבן' היה ש'פרצו חומות מגדלי', כי אין דבר חמור מלפרוץ פרצות בחומות וגדרי היהדות, ולהכניס את שיקוצי האומות אל תוך קדשי ונערי בני ישראל. וכבר אמר שלמה המלך (קהלת י ח) 'פורץ גדר ישכנו נחש'. ומבאר הגה"ק החפץ חיים זי"ע ('שם עולם פ"ו בהג"ה) מדוע לא אמר ישכנו ארי, כי הנה אדם אשר פגע בו ארי ונשכו ירגיש תיכף ומיד את כאב המכה, ותיכף יחישו אליו את אנשי ההצלה, משא"כ הכשת הנחש איננה מורגשת מיד, והמוכה ממשיך להלך כלא היה, והארס מתפשט לאיטו בכל גופו עד שלפתע הוא נופל ומת חלילה. וכן הוא בפורץ גדר, ולענייננו, בכל העוסק בעניינים הנבזים המדוברים, כי שעה שהוא פורץ את גדרי הקדושה אינו שם על לבו מה גדולה עוולתו אשר עשה, ואינו מרגיש איככה הטומאה כולה נכנסת בקרבו כארס של עכנאי, ואף יאמר, מה עשיתי, עברתי על ה'גדר' וראה נא שלא הריעותי ולא נחמצתי במאומה, אך באמת, באחד הימים תמצאנו לפתע 'מת' ונופל ברוחניות - מלא מכף רגל ועד ראש בזוהמא וטומאת הרחוב... ומועטים הם היוצאים מבאר שחת זו.

וכבר ידוע שאחד המהרסים את הגדרות היא ה'טענה' - נו, על האדם להתאים עצמו למציאות העולם... אי אפשר כהיום ללא כל המכשירים האלו, והרי הוא דומה לאותו שוטה שנסע לארץ האלאנד (הולנד) שם ידועה הארץ כמגדלת 'פרות' אבירים וטובים, ויהי אך הגיע מיודענו לאותה ארץ החל מהלך על ארבע, סובביו שראו ותמהו על הנהגתו המשוונה וישאלוהו מה זה ועל מה זה, אמר להם האיש, הנה ה'רוב' במדינה זו הם מהלכים על ארבע - עלי להתאים עצמי למצב...

כ. ובזה פי' מה שאמר בלעם 'לכה ארה לי יעקב' שהוא מלשון 'אורה בתאנים' (כמו בוצר בענבים ומוסק בזיתים), והנה בתאנים איתא במשנה (פאה פ"א מ"ד, שבת סח.) 'שאיין לקיטתו כאחת' אלא כאו"א בזמנו, וזה שרמז בלעם לבלק, הנך רוצה לעקור ולנתק את בני ישראל משורש קדושתם, תדע לך שאין לקיטתו כאחת - לא תוכל לנתקו כאחד, בפעם אחת, אלא תתחיל להורידו מגדר קדושה כאן, ומסייג פלוני לאחמ"כ, ומשם תורידנו מדרגה אחר מדרגה עד לשאול תחתית.

כתב בספר 'לקוטי שמואל' (להג"ר שמואל יוסף וועלער זצ"ל מקלעצק, נדפס בשנת תער"ד) על הפסוק (בראשית כז כז) 'וירח ריח בגדיו', וזה לשונו, במדרש (סנהדרין לו.) 'אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו'. נראה לבאר במוסר השכל, הנה לדאבונו הורע מצב הגשמי של עם ישראל, ורבים מוכרחים לנדוד לארץ החדשה - אמעריקא (מדובר מאמעריקא דאז בשנת תרע"ד, לא כן היום שרבו בה עוסקי תורה ומצוות, יהודים יראים ושלמים לתפארת בית ישראל), ואיך יתנהגו שם - אוי ואבוי, אף אותן האנשים שידעו ליראים וחרדים מתהפכים בין שבוע לבריות אחרות, מסירים מעליהם עול תורה ומצווה ועושים כל מה שלבם חפץ, כי הרבה המקום גורם והרבה חברים רעים עושים. נצייר בדמיוננו שבן אחד כותב לאביו מאמעריקא, מהר אבי ובא אלי כי פה תשתכר שלושים רובלי כסף לשבוע, אך באשר אנשי עירנו לובשים בגדים קצרים והולכים

וזכר פירש הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע במה דכתיב בפרשתן (כד ד) 'נאם שומע אמרי קל אשר מחזה ש-ד-י יחזה נופל וגלוי עינים', אפילו אדם גדול ששומע 'אמרי קל', ורואה 'מחזה ש-ד-י', אעפ"כ יהא נופל מכל מדריגותיו אם ח"ו יהיה גלוי עינים - שלא ישמור על עיניו^{כא}.

וזכר מצינו כזאת בדברי חז"ל (ויק"ר כד ו) על מה שאמרה האשה השונמית על אלישע 'הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא' (מלכים ב' ד כז), ומנין ידעה שהוא קדוש, 'רבי אִיבון אמר מלמד שלא הביט בה מימיו', ומכאן אמרו 'כל מי שגודר עצמו מן הערווה

אסורות, שאם עוצם עיניו מראות ברע הרי מתקדש ומתעלה מעלה מעלה, ועל דרך שנאמר (בראשית לח כא) 'איה הקדשה היא בעיניי', 'הקדשה' מלשון קדושה והיא בעיניים 'כי עיקר הקדושה של האדם בשמירת העיניים', ולעומת זאת מי שמפקיר את עיניו רח"ל יורד הוא עד התהום, והיוזק ראייה שמיה היוזק' (מלשון הגמ' ב"ב ג.) וכמו שנאמר בבלעם 'נופל וגלוי עינים' (כד ד), 'ר"ל זאת הנפילה שלו כי היה גלוי עינים שלא שמר בחי' הראות שלו'. וכאשר ראה בלק את בני ישראל 'והנה כסה את עין הארץ' - שמכסים הם את עיניהם מכך התיירא עד מאוד, כי אין ערוך לקדושתם.

בלי זקן ופיאות לכן תעשה גם אתה כמותם לבל תהיה לשחוק ולקלס, הזקן לא יחשב הרבה, יקצר בעליונים ויאריך בתחתונים, ואף הזקן יספה הכל לפי המאדע, אף כי רגיל בנגדים ארוכים ופאות ארוכות. יען כי זה לא מעיקרי הדת היא ומותר לעבור על קלות כאלה בשביל ריוח ל' רו"כ לשבוע. ואם יכתוב לו בנו שיוכל להרויח ל' רו"כ אך יראה לחתך מעט את חוטמו ולקצרו קודם נסיעתו, משום שלאנשי אמעריקא חוטמים קצרים וחוטמו הארוך יהיה לשחוק בעיניהם, בטח לא ישמע לו אביו ולא יאבה לחתוך חוטמו בשביל שלושים רו"כ, אך אם יכתב לו כי ירויח בארץ החדשה אלף רו"כ אפשר שיסכים האב לחתוך חוטמו בעד סכום גדול כזה. אבל אם יכתוב לו כי ירויח אלף רו"כ לחודש אך לזה צריך לנקר את עיניו משום דאנשי אמעריקא עינים להם ולא יראו את הדרך הישרה, גם צריך לחתוך ולהוציא את לבו, לב איש ישראל המלא רחמים חמלה וחנינה, וישים לב אבן תחתיו, כי מפני שבאמעריקא אין לאנשים לב אדם ואין דואג לחברו כי איש אל כספו פונה האם ירצה בזה האב... האם יתן להוציא ממנו לבו ולעזור את עיניו אשר חייו תלויים בהם... הלוא הוא כמו שאומרים לכותר לסוס הראש וליתן לו שק שיכולת שועל. ובאו חז"ל לרמז בדבריהם הקדושים, דכמו שלא יתן לסמא את עיניו ולחתוך ליבו בעד כל כסף, כן לא ישנה את צלם איש ישראל בעד כל הון, מפני שלסוף יגע גם בעיקר חיותו, ילך מדחי אל דחי עד שיאבד וישחית את ליבו ועיניו הטהורים. וזהו שאמר וירח את ריח בגדיו 'אל תקרא בגדיו', לא הבגדים בלבד ישתנו, 'אלא בוגדיו', משינוי הבגדים יבוא להיות (הוא עצמו) בוגד.

כא. פעם נכנס בחור להרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע וקבל בפניו ש'מקובל' פלוני אמר לו שיש עליו הרבה 'עין הרע', אמר לו הרבי, שמע בני לאשר אפרש לך, איתא בגמרא (ב"מ קז:): 'תשעים ותשעה מתים בעין הרע ואחד בדרך כל הארץ' - פירוש, תשעים ותשעה (מתוך מאה) מתו על דבר אשר לא שמרו על העיניים כראוי... פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בפורים, ושאלו הרבי מה מלאכתך, השיב הלה שהוא מלמד את מלאכת הכתיבה לתינוקות של בית רבן, נענה הרה"ק דכתיב במגילת אסתר (ח ה) 'כתבו על היהודים כטוב בעיניכם', כלומר, תלמדו את הילדים שהעיניים יהיו טובות ושמורות... וכלשון רש"י סו"פ שלח (במדבר טו לט) 'הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות', ולכן אם ישמור את עיניו לא יכשל בחטא.

בספר 'מחזה עיניים' (דף ו. טור ב) רמז כן בלשון חז"ל (תענית כד.) 'כלה שענייה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה', ומרמז לכל אדם, אם עיניו יפות כלומר, שמורות כהוגן, הרי זה מורה שכל קומתו שלימה ובכל גופו הנו שמור, ולא יהא צריך בדיקה אחריו.

ויעשה לעצמו גדרים וסייגים בשמירת עיניו, וכמו שכתב ה'ראב"ד' (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים דמתוך שעניו שמורים לבו שמור, ומתוך שעניו ולבו שמורים כולו שמור. שהרי כך היא הדרך 'העין רואה ולאחריו הלב חומד, וכלי מעשה גומרי' (במדבר י טב), וממילא מוטב שיעצור את נפילתו בתחילת הדרך ע"י שמירת עיניו.

באר הפרשה - פרשת בלק

וכך אמר לי מתיא בן חרש. אמר לו הקב"ה, לך אמור לו, מהיום ואילך אל תירא, אני ערב לך בדבר זה שלא ישלוט בך יצר הרע כל ימי חיידך. כיון ששמע מפי המלאך, קיבל רפואתו ונתרפא'.

פשיטא שמעשה זה הוא למעלה מהשנתנו, ואין דורשים מעמנו לנהוג כך, אך לכל הפחות עלינו ללמוד עד היכן הדברים מגיעים, ומתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, ואפילו בנגיעה קלה בעלמא. ומאידך צריך לדעת מה שכתב ה'מסילת ישרים' (פכ"ו) על עניין הקדושה 'תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה', ואם יעשה מה שבידו מובטח הוא שיקדשו אותו הרבה מן השמים ויתנו לו במתנה את מידת הקדושה.

כיסה את עין הארץ - קדושתן של ישראל

בפרשתן (כג ז), 'מי מנה עפר יעקב', איתא במדרש (תנר"ב, א, ילק"ש וכן ב'בעל הטורים') שתיבת עפר מרמזת על בחורי ישראל, מלשון 'עופר האיילים' (שה"ש

נקרא קדוש', הרי לך, שהכל תלוי בשמירת העיניים^{כב}, שאם שומר על עינו נקרא קדוש, ואם לאו...^{כג}

מעשה נורא הובא במדרש (ילקוט שמעוני קסא) על רבי מתיא בר חרש ש'היה זיו פניו מבהיק כזוהר השמש, ואמרו עליו שמימיו לא הסתכל באשת איש ולא באשה אחרת'. נתקנא בו השטן וקיבל רשות מן השמים לנסותו בהסתכלות אסורה, 'אמר בלבו מתיירא אני שמא ישלוט בי יצר הרע. ומה עשה אותו צדיק, קרא לאחד מתלמידיו שהיה משמשו ואמר לו, בני לך והביא לי אש ומסמרים. כיון שהביאם, הבעירם באש ונעץ אותם בעיניו, וכיון שראה השטן כך נבהל ונרתת והלך מעליו ועלה למרום ואמר, רבש"ע כך וכך היה המעשה. מיד קרא הקב"ה לרפאל שר של רפואות ואמר לו לך ורפא עיני מתיא בן חרש. הלך רפאל המלאך ועמד בו, אמר רבי מתיא מי אתה, אמר לו אני רפאל המלאך שלוחו של הקב"ה ששלחני לרפאות את עיניך. השיבו, איני רוצה, מה שהיה היה (כי עדיין התיירא שלא ישל). חזר רפאל לפני הקב"ה ואמר לו כך

כב. עיקר חשיבות האדם נמדד לפי שעה שהוא נלחם ביצרו, וכמשל הידוע בשם הגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל. כי כשהמלחמה ניטשת בין שני מדינות, הרי שאף שהם חלוקים על כל מציאות מדינת היריב, מ"מ בתחילה יריבו על מקום אחד שכל אחד אומר 'שלי הוא', ולשם יוליכו כל כוחות צבאם. ורק לאחר שכבשו מקום זה ימשיכו למקום נוסף... כן הוא בעבודת ה', אף שנקרא 'אדם' בשלימותו והרי הוא חלק אלוקי ממעל, מכל מקום עיקר חשיבותו הוא באותה נקודה של שמירת עיניים, שמירת המחשבה או כל שאר התגברות עליה ניטשת כעת המערכה, אם ילחם במלחמה כבידה זאת ייחשב כלוחם נאמן וראוי.

כג. כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בא"ח, חלק ההלכות שנה א' פתיחה לפרשת ואתחנן), שעיקר התענוג בעולם הזה הוא ממאכל ומשתה, ואילו בגן עדן התחתון ההנאה היא מהריחות הטובים שיש שם, למעלה ממנו בגן עדן העליון, העיקר הוא מחוש הראייה, שבו צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, וסימן לדבר הוא פני האדם, שהפה נמצא למטה ומעליו עומד האף ועל כולם שוכנים שני העיניים, וכך 'למטה' בעוה"ז העיקר הוא הפה - המאכל והשתיה הנכנסים דרך הפה, מעל העולם הוא ג"ע התחתון בו ההנאה היא מהאף בחוש הריח, ולמעלה למעלה ההנאה היא מהעין. מעתה תבין, כמה יש לו לאדם לשמור על בבת עינו שלא לפגום חוש הראייה, בכדי שיוכל לראות באור פני מלך חיים כשיגיע למקום מנוחתו לאחר אריכות ימיו ושנותיו.

מעשה בבחור אשר נכנס אל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע והתאונן בפניו שקשה עליו ההליכה ברחוב וביקש עצה והדרכה, נענה לו הלב שמחה מיניה וביה, אם קשה ללכת אזי באמת אין הולכים... כמי שאומר שאם אינך יכול לשמור על עצמך אסור לו להכניס עצמך למקום סכנה. ושתק זמן מה והוסיף לאמור שאם בדרך הילוכו מהרהר הוא בלימוד אזי הראייה אינה ראייה, שמאחר שמוחו 'תפוס' במחשבת הלימוד הרי אין 'רואה' דברים אחרים ולא נקלטים במוחו, ובפרט שמאחר שעסוק בתורה אזי אין ערך אצלו לדברים מאוסים, וכמו שאין יודע כמה 'חתולים' מסתובבים ברחוב, שאינו מביט עליהם כלל כי אין להם שום חשיבות וערך.

עוד אמר הלב שמחה זי"ע דאיתא מהקדמונים שמי שנכשל רח"ל עצתו היא להיזכר מיד בדבר הלכה לתקן את אשר פגם. ובזה פירש מה שכתב רש"י בסוף פרשתן (כה ז) על מה שנאמר 'וירא פנחס - ראה מעשה ונזכר הלכה', שמאחר שראה מעשה של זמרי וחטא ישראל בשיטים על כן נזכר הלכה.

באר הפרשה - פרשת בלק

יג

לומר, שכל המקיים מצוה זו נקרא קדוש¹². ולמעט זה דקדק לומר אל כל עדת בני ישראל, לומר, כי מצוה זו ישנה בכל אדם. שכל איש ישראל בקיימו מצוה זו קדוש יאמר לו, ואין הדרגה בישראל שתהיה נמנעת מהשגה זו.

יודע שאף ש'הבא ליטהר מסייעין בידו' (שבת קד.), אמנם עליו לבוא להיטהר - להושיט יד לקבל הסיוע ממעל, וכפי שמבארים בשם הרה"ק האמרי אמת' זי"ע את האמור בפרשת חוקת (יש יז) 'ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי' - פתח הכתוב בלשון רבים וסיים בלשון יחיד (עין יומא מג.), כי בא הכתוב ללמדנו שאע"פ ש'הבא ליטהר מסייעין אותו' עדיין על האדם להיות 'ונתן עליו' - שבעצמו יתייגע כפי כוחו להגיע לתכלית השלימות הראויה כי זה כל האדם.

ח יד) שהוא אייל בחור. הוסיף ע"ז ה'ערוך' (ערך עפר) בשם מדרש ילמדנו, שבא הכתוב לשבח את בחורי ישראל העומדים במבחר ימיהם בתוקף יצרם ואעפ"כ הינם שומרים את עצמם מן החטא, וכל הנהגתם בקדושה וטהרה. זהו מי מנה - מי יוכל למנות חשיבותם וגדולתם (ושכרם) של עפר יעקב של בחורי ישראל הכובשים את יצרם ומתגברים על תאוות ליבם¹³.

ודע, כי ה'קדושה והטהרה' הם מיסודות היהדות¹⁴, והוא אשר אנו אומרים בכל עת מצוא 'אשר בחר בנו מכל עם וקדשנו במצוותיו', 'קדשנו במצוותיך' ואז 'ותן חלקנו בתורתך', וכיו"ב הרבה¹⁵.

וכל איש מישראל שייך בענין זה, כמו שכתב האור החיים' הק' בפסוק 'קדושים תהיו' (ויקרא יט ב), וז"ל. והוציא זכרון מצוה זו בלשון זה של קדושים,

כד. ואין כל מלאך ובריה יכולים לשער גודל השכר שיקבל האדם על כל 'מסירת נפש' בהתגברו על רצונותיו ותאוותיו, וכפי שאמר ה'בית אברהם' זי"ע בשם ה'ספר חרדים' על הפסוק בפרשתן (כג כג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל' שהם מתפלאים איך ברגעא חדא מצליח בשר ודם בעוה"ז להעפיל ולהגיע עד לכסא הכבוד, אך הקב"ה עונה להם - 'א-ל', סוד הוא ביני ובין בני ישראל, כי רק הוא יתב"ש יודע צפונות לב האדם ונסיונותיו, וכמה יגיעה עלה לו להתגבר על טבעו.

ומפורש כן בדברי הגר"א (משלי יג יט) בכתוב 'תִּתְּנוּ נְהִיָּה תִּתְּנוּ נְהִיָּה תִּתְּנוּ נְהִיָּה' וז"ל. נהיה הוא לשון נשבר והוא מלשון 'הִנֵּה עַל הַנְּהָה' וגו' (יחזקאל ז כו), כלומר התאוה כאשר היא נשברת אח"כ היא תערב לנפש אף שבשעה שהייתה תאוותו מתגברת עליו והוא שובר אותה הוא מצטער מ"מ אח"כ היא תערב לנפש ונהנה מזה מאוד. ואמר לשון 'נהיה' כי כאשר האדם שובר תאוותו ורצונו מפני כבוד ה' בכדי לעשות רצונו הקב"ה עושה רצונו, כמו שאמרו (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצונך וכו', ולכן כתיב נהיה כלומר כאשר ישבר תאוותו 'תאוותו נהיה' - שהקב"ה יעשה רצונו. כה. ובפרט על פי הידוע שחודשים אלו - תמוז ואב, מכוונים כנגד העיניים (ספר יצירה), ונרמז במאמר הכתוב (איכה א יז) 'עיני עיני יורדה מים', שחורבנות בתי המקדש היו בחודשים אלו.

כה אמר הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (דברי שמואל, קרח) ועוד צדיקים (אמרי נועם לחודש אלול) לפרש הפסוק (איוב לא א) 'ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה', שהנה חודש אלול מזלו בתולה, והשומר עיניו מראות ברע בחודשי תמוז ואב שהם כנגד העיניים, אינו צריך לדאוג בחודש אלול, ומה אתבונן על מזל בתולה. כתב בספר 'חושב מחשבות' (מבעל 'משנת חסידים') דאמרה תורה (דברים כח לד) 'והיית משוגע ממראה עיניך', כי הרי 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות' (סוטה ג.), וזהו והיית 'משוגע' שתבוא לידי חטא - ממראה עיניך - ע"י שאינו שומר את עיניו, ורואה מה שאינו צריך לראות.

כו. צא ולמד מגדולי הדורות איך שהיו נזהרים בעיניינם הללו עד כדי מסירות נפש, מעשה אחד מני רבים - מסופר על הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל שבשנות בחרותו נסע לוילנא ללמוד שם תורה, בסוף הדרך איקלע לפניו שאלה של איסור יחוד - ללא כל שאלות וספיקות קפץ מהעגלה, ונשברו עצמותיו, והוצרך לשהות בבית החולים ג' רבעי שנה...

כז. המורם מדבריו, שעל ידי שאדם נמנע מללכת אחר יצרו, הרי הוא נקרא קדוש. עתה, ודלא כפי המורגל בלשון בני"א לכנות 'קדוש' רק על אחד משרפי מעלה, או לאיך גיסא אדם שנרצח ל"ע על קידוש ה', כי כאן מצינו שכל המקיז מדמו לעצור את תאוותיו למען שמו באהבה 'קדוש יאמר לו'.

באר הפרשה - פרשת בלק

נשארתי' ולא נעשה בי כל שינוי לטובה, אף אתה בלעם כיו"ב, על אף כל ההשנות ומראות הנבואה שזכית להם עד שהינך 'יודע דעת עליון', בכל זאת נשארתי ברשעותך. ללמדנו שאין חכמה ואין עצה אלא ללחום מלחמת ה' ולהתייגע תמיד בשבירת היצר ולא לצפות ל'אורות וגילויים', כי לא מהם תצמח הישועה אלא רק מעבודה תמידית.

ובן מצינו ב'דברי רש"י הק' ריש פרשת שלח, 'מפני מה נסמכו פרשת המרגלים ופרשת מרים הנבואה שנענשה על שדברה לשון הרע באחיה, כי רשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'. והיינו, שאעפ"י שהם ראו בעיניהם את עונש המדבר לשון הרע, מכל מקום מכיוון שלא שמו על לב לקחת מוסר לנפשם הגיעו להיכן שהגיעו, ללמדך שאפילו להיות האדם שיראה הכל בעיניו ויהיה חכם ובר לבב, בעל כישרון ורצון עז, ומכל מקום לא יצא מעמו מאומה, כי אין הדבר תלוי רק בפועל מעשיו של האדם.

מתאמרא בשם הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע לדקדק בלישנא דקרא (תהלים סה ה) 'אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך'. שלכאורה נכתב שלא בדקדוק כי 'תבחר - ותקרב' נאמר בלשון נוכח, ו'ישכון' הוא בלשון נסתר, והיה לו לסיים 'תשכון' חצריך. אלא דלא זה כהרי זה, כי תבחר ותקרב קאי על הקב"ה, שאומרים לו אתה תבחר ואתה תקרב, אך עדיין נדרש מהאדם שיעשה איזה פעולה לטובה², והיא שישכון חצריך - שיבוא לשכון בבית אלוקים, ואפילו שאין זה אלא פעולה קטנה מכל מקום יעשנה, ועל ידי זה יתקרב ביותר אל בוראו.

כי קדוש אני - יחשיב עצמו ואת עבודתו

בפרשתן (כד א), 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל וגו' וישת אל המדבר פניו',

אל תקרי מורשה - כל עליותיו תלויות ביגיעתו ועבודתו עצמו אמרו חז"ל (במדב"ר יד לד) 'תני, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד י), בישראל לא קם אבל באומות העולם קם. כדי שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר, אילו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב"ה, ואיזה נביא היה להם כמשה - זה בלעם בן בעור'. (ונתבאר שם, שלמשה רבינו היו ג' מעלות נבואה שלא היו לבלעם, לאידך, אף לבלעם היה ג' מעלות נבואה למעלה ממשה רבינו).

והמעם שזכה בלעם למחזות אלוקים ולגילויים נוראים שלא זכו אליהן שאר נביאים בישראל ואפילו ישעיה וירמיה, כי הנה רבות מחשבות בלב איש - להתאונן ולומר, אין בידי להתעלות בתורה ויראת שמים כשאר חברי, כי אין מעמדי בממון או בכשרונות וכיו"ב - כמוהם, אילו נתן לי הבורא ממון כחברי, כשרונות, מידות טובות, נשמה טהורה וכוחות הגוף והנפש כמוהם, הרי הייתי עולה ומתעלה פי כמה וכמה, מה אעשה שלא זכיתי למתנת שמים זו. על כן, נמל הקב"ה את השפל והבזוי ביותר בעולם הרי הוא 'בלעם בן בעור', ועשאו ל'גלוי עיניים', ובוה נתגלה כי כל אלו הטענות אינם אלא דחיות בעלמא, כי אף שהיה להם לעכו"ם נביא כמשה לא חזרו בתשובה. ולא עוד אלא, אפילו בלעם עצמו שמחזה ש-ד-י יחזה, והיה גדול עד כדי כך נבואה לא היה כי אם רשע מרושע ועשה הגרועות ביותר, לאמר לך שיכול האדם לראות את השכינה הק' במלא כבודה ועדיין להיות שקוע בווהמת העולם, ואין לך מי שיוכל לרומם את האדם יותר מהאדם עצמו שיקח את עצמו לידי מעשה, כי אם יתאמץ האדם בכל כוחותיו, אף אם אין לו כל כוח וכישרון מיוחד, מ"מ יעלה מעלה מעלה לרום המדרגות.

בה כתב הרה"ק ה'שם משמואל' (בפרשתן) שפתח הקב"ה את פי האתון לייסרו ולהוכיחו, הנה פתחתי פי ודברתי כאחד האדם, אבל עדיין 'אתון הייתי ואתון

כח. מספרים על אחד שבא אצל הגרי"ז מבריסק והציע לפניו חקירה, הנה נא לי שני שעונים, האחד אינו פועל והרי הוא עומד כדומם, ואילו השני פועל, אך אינו מורה את השעה הנכונה, יאמר נא הרב איזה מביניהם טוב יותר. אמר לו הגרי"ז יאמר מר מה דעתו. אמר לו הלה, לדעתי השעון היותר טוב הוא זה העומד דומם, כי לכל הפחות פעמיים ביום - פעם אחת בלילה ואחת ביום, הריהו עומד על השעה האמיתית - באותה השעה שהוא נעמד מלכת. נענה הגרי"ז ואמר לו, טעות בידכם, כי שעון שאיננו פועל לאו בשם שעון ייקרא. ואילו השני אף שכעת איננו מורה את השעה נכונה, מכל מקום הרי עדיין מהות 'שעון' יש בו, כי 'הולך ופועל' הוא. לדרכינו נלמד, כל זמן שהאדם פועל ועושה, אף שאינו מושלם ברוחניות, מכל מקום חשיבות ושם עובד ה' יש לו.

נשמתו הקדושה, ומחשב שאינו שווה כלום, על ידי כן הוא נופל לתהום^{כט}.

ולבן אצל העבודה זרה המאוסה הזאת כתוב (תהלים קו כח) 'ויצמדו לבעל פעור' שבני ישראל נצמדו אליה בקירבה גדולה ועצומה, אך לענין קירבתם אל אבינו שבשמים אין כתוב כי אם 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם' (דברים ד), ודביקות היא קירבה פחותה מ'הצמדות' (סנהדרין סד. עיי"ש), כי המונע מבני ישראל ומרפה את קרבתם אל קל אלוקי הרוחות הוא מה שהם נצמדים לבעל פעור דהיינו שסוברים שאין ערכם שווה כל כך, והיא היא הע"ז הנרועה והמאוסה ביותר המונעת מהאדם לעלות אל ראש הפיסגה, ומזה 'לא הטהרנו עד היום הזה', מאפיקורסות הלז עדיין לא הטהרנו.

ואין מקום לענוה' כלל, אלא יתחזק בגאוה דקדושה, וכמו שכתב היעב"ץ (בהקדמה לסידורו, סולם בית א-ל חווק ב עין א) וז"ל, ומאחר שכל תכלית האדם ללכת בדרכי ה' ולדבקה בו גם בזה ידמה לעליון, מה הוא הבורא ית' גאה גאות לבש וכו' כך אנו עם היותו שוכני בתי חומר יש לנו לילך אחר מידותיו ית' וכו'.

ואף אם נפל יתחזק בארי לעמוד ממקום נפילתו, כמו"ש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפרשתן בפסוק (כד ט) 'כרע שכב כארי', שביותר צריך חיזוק בעת אשר יהודי 'שוכב' ומרגיש נפילה או צריך להתגבר כארי, כי בשעת ההארה כל אחד יכול לעמוד, ורק בשעה שמעמידין נגדו מן השמים או עליו להתגבר כארי - לעמוד על עמדו, כי ארי נחשב אריה אף בשעת שכיבתו, אך זה כלל גדול שאין מעמידים מן השמים נגד האדם כי אם כפי כוחו שיכול לעמוד. ואם היה בידוע שאין כוחו לעמוד כנגד זה, לא היו מעמידים

וברש"י, 'אזכיר עוונותיהם והקללה תחול על הזכרת עוונותיהם', על כן השים פניו כנגד המדבר להזכיר החטא שעשו במדבר. וכן מצינו בכל הפרשה שניסה להיתלות בחטא זה או אחר, אלא שלא עלתה בידו כי 'לא הביט און ביעקב'. אמור מעתה, שאם ח"ו הייתה נקודת רע בישראל היה בידי הקללה כח לחול עליהם, מכאן נלמד שאם יש באדם 'נקודה טובה' בוודאי תחול עליה הברכה, וממנה יכול יהודי להתחדש כנשר נעוריו, שהרי מידה טובה מרובה, ומכאן ההוראה למעשה לכל אחד למצוא בעצמו חלק טוב, ומכוחו ישוב לצמוח מחדש.

מועין הדברים אמר הרה"ק הבית ישראל זי"ע בלשון הכתוב שבהפטרה (מיכה ו ה) 'מן השמים עד הגלגל', שמים לשון 'שמות', והיינו שמשמות קטנה התגלגלו עד להיכן שנפלו כי עבירה גוררת עבירה, ומעתה קל וחומר שמפעולה טובה אחת ומעשיית מצוה ניתן להתחזק ולעלות מעלות רמות כי מצוה גוררת מצוה.

וזהו כלל ראשון בעבודת האדם, שיחשיב את עצמו, וידע כי כביכול הקב"ה יושב ומצפה שיעבוד אותו, ואז יהא בכוחו להתגבר על כל הנסיונות. כי הנה בסוף פרשתן הובא חטאם של בני ישראל ב'עבודה זרה', בעבודת פעור, ובדברי הנביא כתוב לאמר (יהושע כב יז) 'עוון פעור אשר לא הטהרנו עד היום הזה, ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (פנחס, ד"ה ענין פעור) כי דרך עבודתה הייתה להראות לאדם פחיתותו (כמבואר סנהדרין סד.), ועי"ז להוריד את ערכו בעיניו עד לעפר, שיחשוב שאינו מן הראוי שפחות כמותו יעבוד את ה' הגדול והנורא, ודבר זה הינו המפריע הגדול ביותר לאדם בעבודת ה', כי על ידי שאינו מכיר ברום ערך חשיבות

כט. וכך פירש הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע (עבודת ישראל אבות א ט"ז) במה שאמרו 'עשה לך רב', שהוא מלשון גדולה כמו 'רב לכם בני לוי' (ז טז), שצריך האדם להגדיל את עצמו בענין זה, ולהחשיב את עצמו בעבודתו.

ל. ואין לתאר גודל החשיבות לפני המקום ב"ה כאשר יהודי מתחזק למרות כל נפילותיו, וכמו שפירשו בסוף פרשתן במעשה זמרי, שנאמר (כה ו) 'והמה בוכים פתח אוהל מועד', ובתרגום יהונתן 'ואינון בכיין וקריין שמע', שעל אף הבכייה הגדולה ומרה על הנפילה הגדולה בבנות מואב וחילול השם ע"י זמרי לא נעצרו בבכייה ובשברון לב ורוח אלא קראו שמע להתחזק לקבל עליהם עול מלכות שמים מחדש, ומיד ויקם פנחס מתוך העדה, וזכה להיות אליהו המבשר על הגאולה.

באר הפרשה - פרשת בלק

של נחלים אצל בתי מדרשות, אלא מה נחלים יורדין בני אדם לתוכן כשהן טמאין, וטובלין ועולין מתוכן כשהן טהורין, כך בתי מדרשות בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאין עונות, ויוצאין מתוכן כשהן טהורין, לכך נאמר מה טובו אוהליך יעקב יג.

הגה"ק הרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר צבאות ה' כח) מבאר את הכתוב (בראשית כה כז) 'ויעקב איש תם יושב אוהלים', וז"ל. מכל זכויות יעקב, תורתו ומעשיו כי רבו, לא פירש בו הכתוב כי אם 'יושב אוהלים', כי גדולה היא ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפילו

אותו בניסיון זה"ל. ומסיים שם, אך בלא יגיעה פשיטא שאינו יכול להשיג מאומה"ל, כי באם היו יכולים להיות צדיק וישר בלא יגיעה - כל איש היה רוצה להיות, אף הרצען והחייט היו רוצים להיות בשר וצדיק'. והעיקר הוא היגיעה בעבודת השם לנצח את אויביו ולנצח על מלאכת בית ה'.

מה טובו אהליך - עסק התורה באהלי תורה

בפרשתן (כד ה-ו), 'מה טובו אוהליך יעקב... כנחלים נטוין, ובחז"ל (תנר"ב"א רבה יט) וכי מה טיבן

לא. אף אם 'תכבד עליו העבודה', יזכור ממה שישנו חכמים (אבות ה ו) שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהם הוא 'פי האתון', שכל תכליתו היתה למנוע מבלעם לילך לקלל את ישראל, ומכאן למדנו שכבר מששת ימי בראשית הוכן סיוע ועזר אלוקי בכדי שיוכל לעמוד כנגד יצרו הרע, ואם לבלעם הרשע כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר כמה דרכי עזרה והצלה מוכנים עבור כל יהודי ויהודי.

כה אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע (דברי יואל בראשית) מדוע לא כתיב 'ויפתח ה' את פי הנחש' כדרך שכתב 'ויפתח ה' את פי האתון'. ומתרץ הרה"ק, הנעשה מצד הסט"א כדי להחטיא אין הכתוב מפרסמו רק נס שנעשה מצד מדת הרחמים למנוע מחטא, ואפילו מבלעם המדורדר ומלא בחטאים שימנע עצמו עתה מן החטא על כזאת עושים 'עסק' מהנס ש'ויפתח ה' את פיו'.

לב. כתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע במכתב קודש (מכתב ט) שהנה יש אדם ש'שפר' עליו חלקו והוא עולה ומתעלה מדרגה לדרגה, לעומתו יש המתבוסס בנסיונות ואינו במצב של עליה אלא בכל העת צריך להילחם שלא יפול אחורנית, ומבאר ההבדל ביניהם בדרך משל שזה שמתעלה דומה לאחד שמצוה המלך שיכניסו אותו חדר לפניו מחדר ומתקרב יותר לאור זיו פני המלך, אמנם אינו זוכה לדבר עם המלך עצמו אלא שעושים לו בקשותיו שמדבר עם שלוחי המלך, לעומתו מי שעומד בנסיונות 'זכה שהמלך יצא אליו לחדר שהוא עומד ודיבר עמו וקיבל בקשתו וכו', והמלך יכול להיטיב עמו יותר מן החק הקצוב וכו' מה שאין כן ע"י שלוחיו שאינו כי אם בדין המשפט הקצוב'.
לג. כתב ה'חרדים' (פס"ו אות א) למעלה מזה, צריך להתחזק לקבוע רוב יומו ולילו בבית הכנסת ובבית המדרש, יראה לו מרגוע ומנוח ושמחה. כדאמרו החכמים - בתי כנסיות ובתי מדרשות, פרדס לצדיקים ומאסר הרשעים, ואידך פירושא זיל גמור.

איתא ב'רבינו יונה' (ברכות ג) על דברי הגמרא, 'היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה', וז"ל. 'הטעם, מפני שנראה כמי שיוצא מן הטורח אל המנוחה, והוא הפך, שבית הכנסת שהוא בית התפילה היא המנוחה, ויש לו לשמוח בישיבתו בה...'

דבר פלא כתב 'בעל הטורים' בפרשת וארא (שמות ז יב) כשהשליך אהרן וחרטומי מצרים את מטותם לפני פרעה כתיב 'וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, ויבלע מטה אהרן את מטותם'. וז"ל בעה"ט, מטותם. ב', הכא, ואידך 'ומטה אהרן בתוך מטותם' (אחר מעשה קרח, כשכל נשיאי השבטים העמידו מטות בתוך 'קודש הקדשים') איתא במדרש, שגם במעשה קרח בלע מטה אהרן את מטותם וכשהוציאו אז חזר ופלטם, ולכך לא הוציאו פרח, עכ"ל. וידועה התמיהה, לשם מה הוצרך מטה אהרן לבלוע את מטותם של כל שבטי ישראל, בשלמא לפני פרעה, הרי בליעה זו היא היא ה'אות והמופת' אבל כאן נראה שלחנים נעשה כן, וידועים דברי בעלי המוסר (בשם הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל), שאכן, השרוי בתוככי ביהמ"ד - בתוככי קודש הקדשים אין כל מציאות שאינו עושה פרי, ובוודאי יפריח ציצים ושקדים, ולכן הוכרח מטה אהרן לבלעם שיהיו כמי שלא היו בביהמ"ד, כי בלא זה היה גם הם מוציאים פרי, ורק משיצאו מקוה"ק שם פלטם ללא פירות.

על זה הדרך אמרו, מדוע רמזה התורה 'קנין תורה' דייקא בענין טומאת אהל המת, דכתיב בפרשת חוקת (יט יד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', ודרשו חז"ל (ברכות סג: ועוד) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו

באר הפרשה - פרשת בלק

(מבלי) תורה ובלא תפילה, עכ"ל. והיינו כי ישיבתו בביהמ"ד היא 'תשובתו' של יעקב כנגד עשו וחילולתיו, וכ"ש כשהוא עוסק בתורה ועבודה כדכתיב 'אשרי יושבי ביתך' - עצם ישיבתו בבית ה', עוד - מעלה יתירה יש אם 'יהללך סלה'.

עזרנו אלוקי ישענו שנזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, להאמין מתוך ישוב הדעת ושלוות הנפש, להיות גדורים ועומדים בפרץ, ויערה עלינו רוח מרהר ממרום, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, בבוא לציון גואל בב"א.

עליהם, כי במת יש כמה מדרגות, טומאת מגע - ומרמז בקדושה למי ש'נוגע' בתורה ועוסק בה, טומאת משא - ומרמז בקדושה לנושאים בעול החזקת תורה, ועוד זאת יש בה - אהל, אף עצם הישיבה באהלי תורה 'טהרה' יש בה, 'קדושה' יש בה...

והעיקר, יש לנו לזכור דברים אלו בגשתנו ל'עסק התורה', בקביעת העתים או ב'סדר הלימוד', כי כך הוא דרכו של היצר, אף אם יישן אדם בלילה על משכבו ככל צרכו - מכל מקום כאשר אך יפתח את ה'גמרא' או ה'שולחן ערוך' ללמוד את שיעורו הקבוע תגבר עליו עייפות נוראה... עד שאמרו בהלצה, הסובל מנדודי שינה, יפתח גמרא ועד מהרה יכנס תחת ממשלת שר השינה... והיו בעלי הצחות מספרים על סתירה בין חכמי המדרש לענין הנהגתו של אדם בשבת, כי מצד אחד אמרו (ילקוט ראובני בפרשתן עה"פ ולא תשא) ששבת הוא 'ראשי תיבות' - 'שינה בשבת תענוג', לאידך, אמרו (ראה בספר 'נוהג כצאן יוסף' עמ' קסד) שהוא ר"ת 'שינון בשבת תענוג'. מה עשה ה'חכם' החליט לעשות מעשה, פתח גמרא לאחר סעודת השבת ומיד נרדם על הגמרא... ובזה יצא ידי שניהן... הנה כי כן על האדם לעשות עצמו 'קל כנשר' בשעה שיבוא לעסוק בדברי תורה...